

SUVERANITATEA ÎN CONFRUNTĂRILE IDEOLOGICE CONTEMPORANE

Marin Voiculescu

Academia „Stefan Gheorghiu”

Între problemele cele mai acerb controversate în cadrul confruntărilor politologice, sociologice și juridice contemporane, cele privitoare la suveranitate ocupă un loc de seamă. Teorii mai vechi sau mai noi, exprimând variate nuanțe politico-ideologice, dar circumscrise orientărilor nihiliste, încearcă a demonstra anacronismul suveranității.

Viața, realitatea au demonstrat pe deplin că orice stat, orice națiune s-a format, consolidat și menținut prin stricta apărare a suveranității naționale, a independenței pe plan intern și extern.

Este o realitate indiscutabilă că, în condițiile contemporane, suveranitatea și independența statelor și națiunilor în lumea contemporană sînt apărute din diverse unghiuri de vedere și de către numeroși gînditori nemarxiști. Așa de pildă, după sociologul englez J.W. Burton, independența este una din „...valorile universale ale politicii mondiale”¹. În opinia sa, „...pînă acum cîteva decenii societatea mondială cuprindea în mod efectiv un număr relativ mic de state, fiecare dominat de una dintre cele cîteva mari puteri. Interesele umane și valorile popoarelor din statele mai mici și din colonii nu prezentau vreo importanță. Politica mondială putea să fie prezentată și analizată în termenii simpli ai intereselor statelor puternice și hegemoniste la care statele mici și popoarele trebuiau să se acomodeze”². Or, în condițiile de astăzi, raționează același gînditor: „Apariția noilor națiuni, mișcarea națională, revolta împotriva sistemului feudal și rezistența la discriminarea rasială pot fi considerate răspunsurile lor inevitabile ... singurele lor răspunsuri politicești practice la sistemul de opțiuni intolerabile impuse lor de către mediul înconjurător, adică de mai multe grupări, națiuni și state”³. La rîndul său, politologul american și cunoscut teoretician al relațiilor internaționale Stanley Hoffman, directorul Institutului de Studii Europene din cadrul Universității Harvard, considera cu ani în urmă, în plină epocă de atacuri concertate la adresa suveranității de pe poziții antimarxiste, că prin suveranitate putem și trebuie să înțelegem „situația statului care nu este subordonat nimănui din punct de

¹ J.W. Burton, *Universal Values and World Politics*, în: „International Journal”, nr. 4, 1969, p. 673.

² *Ibid.*

³ *Ibid.*, p. 683-684.

vedere politic, fiind totuși legat de dreptul internațional⁷⁴. Juristul francez J.R. Dupuy apreciază și el că suveranitatea presupune ca: „... în reglementarea diferitelor probleme care se referă la soarta unui stat, acestuia nu i se poate impune o autoritate exterioară și superioară... Suveranitatea este o noțiune politică, ea se confundă cu independența, valoare devenită sacră, ea înseamnă, înainte de toate, autonomia autorităților de stat, ceea ce nu permite amestecul unui stat terț”⁷⁵.

Într-o culegere de studii intitulată sugestiv *In apărarea suveranității*, 12 specialiști în domeniul științelor politice din America formulau, cu peste un deceniu în urmă, concluzii foarte interesante. Așa de pildă, K.W.B. Middleton, apreciind suveranitatea statului ca o comunitate sau națiune, conchide că statul suveran are autoritatea supremă asupra teritoriului său, incluzând spațiul aerian de deasupra și apele din jurul teritoriului său, asupra cetățenilor și persoanelor sale juridice, statul fiind un stat independent, adică liber de controlul oricărei autorități externe⁷⁶.

Și mai categoric devine el în concluzia studiului, menționind: „Atita timp cit statele rămân actuale și independente unul de altul, dreptul internațional, nu se poate dispensa de conceptul suveranității. Într-adevăr, însăși existența sa presupune suveranitatea statelor”⁷⁷. Profesorul Ivor Wilus, de la Universitatea din Illinois consideră că aspectul suveran... trebuie să existe în fiecare stat sau, cu alte cuvinte... doctrina suveranității este indispensabilă teoriei politice”⁷⁸.

În sfârșit, am reține încă o opinie exprimată cu aceeași ocazie și care ni se pare cu totul edificatoare din acest punct de vedere. Ea aparține coordonatorului lucrării, profesorul W.J. Stankiewicz. Astfel, în prefața culegerii respective, cunoscutul politolog american rezumă: „În ciuda părerilor aparținând oponentilor acestui concept, exercitarea actuală a suveranității nu este departe de ceea ce teoria clasică a stabilit: suverană tinde să fie puterea nelimitată, supremă, coercitivă care are o voință și se exprimă ea însăși prin legislație”⁷⁹. Prin urmare, poziții clare, în favoarea suveranității și independenței statelor și națiunilor sînt formulate de diferite școli și orientări de gândire, de personalități ale vieții științifice și politice din diferite regiuni ale lumii. Și aceste poziții, opinii, concepții contrastează puternic cu toate orientările nihiliste promovate astăzi de apologetii ai lumii capitaliste, privitoare la suveranitatea statelor și națiunilor.

De pe pozițiile nihilist-positiviste, cunoscutul jurist burghez Hans Kelsen, de pildă, pretinde că suveranitatea nu este o calitate a unui obiect real care ar putea fi percepută sau recunoscută în mod obiectiv într-un fel oarecare. Ea, susține el, nu este decît o ipoteză, neconstituind în nici un fel un „maximum de putere reală”⁸⁰. După un raționament al său,

⁷⁴ Stanley Hoffmann, *International System and International Law*, in: „International Systems”, New Jersey, p. 235.

⁷⁵ J.R. Dupuy, *Le Droit International*, P.U.F., Paris, 1963, p. 35—36.

⁷⁶ K.W.B. Middleton, *Sovereignty in Theory and Practice*, in: *Defence of Sovereignty*, Boston, 1969, p. 150.

⁷⁷ *Ibid.*

⁷⁸ Ivor Wilus, *A note on Sovereignty*, in: *Defence of Sovereignty*, p. 205.

⁷⁹ Vezi Prefața la *Defence of Sovereignty*, Boston, 1969.

⁸⁰ Hans Kelsen, *La théorie pure du droit*, Paris, 1962, p. 443.

care, dacă nu ar fi tendențios, ar fi oricum curios, „statele care în comparație cu marile puteri nu au nici o putere reală pentru a fi luate în considerare sînt socotite la fel de suverane ca și aceste mari puteri”¹¹. Potrivit unor politologi nemarxiști, suveranitatea a devenit în zilele noastre și mai anacronică, a devenit un obstacol în calea constituirii unor forme de conlucrare internațională. După cunoscutul politolog francez Maurice Duverger, suveranitatea dă naștere la multe nenorociri și de aceea statele-națiuni trebuie depășite. „Statul se devalorizează. Numeroase fapte arată această evoluție. Mai întîi dezvoltarea organizațiilor internaționale. Liga Națiunilor a marcat deja un progres față de haosul anterior. O.N.U., cu toată infirmitatea sa, marchează un progres față de Liga Națiunilor și organizațiile internaționale mai limitate marchează progrese și mai vădite”. După părerea sa: „Pentru ca o comunitate internațională superioară statelor să poată lua ființă, pentru ca suveranitatea de stat să poarte răspunderea, ar trebui să se constituie o forță armată internațională mai puternică decît cea a statelor”. Cunoscutul politolog francez conchide că dezvoltarea instituțională tinde să limiteze, din ce în ce mai mult, autonomia statului și că acesta se face în temeiul unui acord între state.

Într-o concepție ce se vrea mai modernă — concepția asupra așezării disocieri a statului și națiunii —, suveranitatea contemporană ar deveni superflua, deoarece societatea nu a avut mereu această structură, ci ea a cunoscut formele tribală, de clan, de feudă, de imperiu etc. și nimic nu ne împiedică — după Jean Boissonnat, de pildă —, să ne gîndim la o eventuală restructurare a societății în vechea manieră, „...nu vedem pentru ce într-un univers unde totul pare a fi în mișcare, adică, tehnicile, ideologiile, comportările, numai societatea politică ar păstra structuri de neschimbat”¹². În logica unei asemenea orientări, disocierea statului și a națiunii ar presupune reimpărțirea puterilor statului între o autoritate națională și o autoritate multinațională care s-ar institui treptat.

Or, după mai mult de un deceniu, observăm că, pe de o parte, „iminența” unei asemenea evoluții nu s-a produs, iar, pe de altă parte, că opinia lui Boissonnat a contrastat cu opiniile unor mari personalități franceze remarcabile, precum Charles de Gaulle, care au deranjat protipendata politică europeană și neeuropeană prin nealinieria la negarea suveranității sub nici una din formele sale. În ciuda acestei doctrine de deplină independență și suveranitate, concomitent s-a elaborat și varianta cosmopolită prin care suveranitatea ar fi perimată, aceea a substituiri suveranității cu competența sau, cum mai este ea cunoscută, teoria transferului de competență. Conform acestei teorii, în zilele noastre cooperarea crescîndă dintre state pe toate planurile ar presupune în realitate o limitare a competențelor unor state, limitare liber gîndită și acceptată. Deci, cum pretinde Paul Reuter „...adesea aceasta nu este decît o simplă limitare: competența pe care un stat o exercită nu dispăre în neant, ci este exercitată de către un alt stat sau de către un organism internațional, fie în numele statului care nu o mai exercită, fie în numele statului sau organismului internațional care o exercită în locul său. Există astfel o substituie

¹¹ Ibid.

¹² Maurice Duverger, *Droit constitutionnel et institutions politiques*, Paris, 1958, p. 71—72.

¹³ Jean Boissonnat, *L'Europe, l'Etat et la nation*, Esprit, 1965, p. 10.

sau un transfer de competență”¹⁴. Conform acestei orientări, alternativa între noțiunile de suveranitate națională și de supranaționalitate ar fi o dilemă falsă, opunerea lor s-ar dovedi anacronică, iar principiul unanimității în organismele internaționale ar trebui înlocuit cu cel al majorității însoțit de garanția pentru minoritari.

Un loc aparte în cadrul teoriilor nihiliste îl ocupă cele mondialiste sau universaliste. Ideea obsedantă a acestor „soluții” ar fi aceea a trecerii de la structurile și instituțiile naționale la acelea supranaționale (zonale, interzonale, mondiale). În fond, ideile în cauză nu reprezintă ceva cu totul nou. Ele s-au formulat înainte de cel de-al doilea război mondial. După adepții acestora, astăzi „popoarele Europei par să evolueze în mod inevitabil către o formă economică și politică comună”¹⁵. În spiritul aceluiași raționament, „ar fi aproape imposibil de a găsi argumente noi împotriva diferitelor nuanțe de șovinism ale grupărilor naționale și pentru a dovedi cât de mult ar trebui înlocuit acest șovinism printr-un vast sentiment de solidaritate care cuprinde întregul continent”¹⁶. Lumea de astăzi ar trebui, după același autor, să depășească faza aspirațiilor „teritoriscentrice” și să le accepte pe acelea „antropocentrice”.

Cu îndreptățită rațiune se menționa, cu ani în urmă, în unele studii de specialitate de la noi, că teza acreditării inevitabilității unor integrări este ceva mai veche și ea presupune contopirea a două sau mai multe unități sub un statut supranațional, deoarece existența statelor naționale suverane împiedică creșterea comunității mondiale, împiedică liberul curs al ideilor și al comerțului.

După cum se știe, mai ales în ultimii 15—20 ani, acestor teorii nihilist-cosmopolite, care neagă mai mult sau mai puțin brutal suveranitatea, li s-au alăturat și concepțiile, opiniile cunoscute ca aparținând doctrinei suveranității limitate. Raționamentele de la care pleacă promotorii acestora ar fi că stadiul cooperării internaționale, schimbul de valori economice, tehnice, științifice, culturale etc. ar cere depășirea cadrului național și că s-ar impune crearea unor organisme și foruri supranaționale. Acestea ar fi justificate, chipurile, după cum caută a prezenta lucrurile unii autori, de necesitatea „depășirii frontierelor” prin internaționalizarea forțelor de producție, prin realizarea unei colaborări și cooperări fructuoase dintre state în toate domeniile etc. Întrucât aceste idei au găsit o anumită audiență și în multe țări, atât în unele propuneri practice cât și în literatura de specialitate, partidul și statul nostru și-au făcut cunoscut la timpul potrivit punctul de vedere. Întrebat, de pildă, într-un interviu dat cu o vreme în urmă publicației vest-germane „Der Spiegel”, despre teoria sau teoriile suveranității limitate, președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu a răspuns: „Nu cunosc că există o asemenea doctrină. Știu că s-a vorbit despre aceasta, dar, așa cum am mai declarat nu o dată, nu poate fi vorba de nici un fel de limitare a suveranității. Desigur, în cadrul colaborării între state fiecare țară trebuie să facă anumite concesii...

¹⁴ Paul Reuter, *Institutions Internationales*, Paris, 1955, p. 248.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Geza de Rohan Csermax, *Unité européenne au point de vue ethnologique*, în: „Revue de psychologie des peuples”, 1967.

dar însuși faptul că statele stabilesc cadrul colaborării și, deci, și concesiile reciproce, este o manifestare a suveranității, și nu o limitare a ei”.¹⁷

Fruct mai recent al teoriilor cosmopolite, doctrina suveranității relative sau limitate nu este nici mai puțin periculoasă, nici mai puțin insidioasă. Declanșind numeroase implicații economice, politice, juridice, etice, concepția suveranității limitate — indiferent din ce parte ar veni ea — presupune o analiză mai atentă, mai profundă, în lumina materialismului dialectic și istoric. Fiindcă, în fond, dacă printr-o astfel de viziune se creează posibilitatea ca unele națiuni să-și piardă fie și o parte din suveranitate și, implicit, o parte din autonomia și independența lor, mai rămânem noi fideli tezei formulate de Engels, conform căreia o sinceră colaborare internațională a națiunilor europene este cu puțință numai cu condiția ca fiecare din aceste națiuni să fie pe deplin autonomă acasă la ea? Nu este o convingere atestată de viață a marelui dialectician aceea că „fără restaurarea independenței și unității fiecărei națiuni nu s-ar putea înfăptui nici unirea internațională a proletariatului, nici colaborarea pașnică, rațională a acestor națiuni pentru asigurarea unor țeluri comune”¹⁸, sau că: „O mișcare internațională a proletariatului este în general posibilă numai între națiuni independente”¹⁹.

Teza „suveranității limitate” cunoaște o amplă tratare pe plan politologic și juridic, în cadrul unor construcții teoretice care, deși diferite prin structura argumentației, prezintă aceeași structură caracteristică: încercarea de a fundamenta necesitatea ca statele să renunțe la atributele lor suverane ca o condiție a participării la diferitele forme de colaborare²⁰. Desigur, apărută mai târziu între concepțiile care vizează suveranitatea, autorii acestei orientări au căutat să evite unele carențe constatate la primele, să-i aducă acesteia o aureolă nouă, diferențiată. „Deosebindu-se, prin unele argumente, de concepțiile nihiliste, teoria suveranității relative pleacă și ea de la recunoașterea suveranității, se alătură totuși acestor concepții prin conținutul și consecințele sale; ea goleşte conceptul și principiul suveranității de orice semnificație reală și însemnătate practică, transformind-o într-o formă abstractă, fără conținut sau, după cum spune M. S. Koroviez, într-o frumoasă ficțiune juridică, ceea ce, în esență este o negare a suveranității”²¹.

¹⁷ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, București, Edit. politică, 1973, p. 627.

¹⁸ K. Marx, Fr. Engels și V.I. Lenin, *Despre internaționalismul proletar*, București, Edit. politică, 1959, p. 236.

¹⁹ *Ibid.*, p. 194.

²⁰ Gh. Moca, *Suveranitatea de stat. Teorii burgheze*, București, Edit. politică, 1973, p. 139.

²¹ *Ibid.*, p. 163—164. Din literatura noastră de specialitate am reține, ca studii și lucrări semnificative, între altele: Constantin Nica, *Națiune, suveranitate, independență*, București, Edit. politică, 1977; B. Gheorghe, *Suveranitatea și progresul*, București, Edit. politică, 1977; St. Năstăsescu, *Suveranitatea și dinamica relațiilor internaționale*, București, Edit. politică, 1966; George Elian, *Suveranitatea permanentă asupra resurselor naționale*, București, Edit. politică, 1977; Diaconu Ion, Năstăsescu Ștefan, *Regula disculării în afara alianțelor militare — afirmarea concretă a principiilor suveranității, independenței și egalității în drepturi, în Noi reguli de desfășurare a negocierilor multilaterale internaționale*, București, Edit. politică, 1977; Victor Duculescu, *Statul național suveran — cadrul fundamental al manifestării națiunii pe planul relațiilor internaționale*, în: *Națiune, suveranitate, independență*, București, Edit. politică, 1977; Nicolae Ecobescu, *Critica concepțiilor nihiliste referitoare la suveranitatea și independența națională*, în: *Suveranitatea și progresul*, București, Edit. politică, 1977; Elena Florea, *Indepen-*

Contrar acestor orientări sau practici care vizează și afectează, sau pot afecta suveranitatea, partidul și statul nostru, pornind de la înțelegerea și însușirea învățaturii marxist-leniniste, de la traducerea doctrinei revoluționare elaborată și dezvoltată de ctitorii ideologiei proletariatului în contextul realităților noastre, a imperativelor pe care le implică firese edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, consideră că suveranitatea și independența tuturor statelor, — indiferent de mărimea sau natura regimurilor politice adoptate — constituie atribute inalienabile în procesul dezvoltării lor.

România socialistă afirmă constant că țările mici și mijlocii joacă un rol tot mai important în viața internațională, că țările din așa-zisa lume a treia sau, mai precis, țările în curs de dezvoltare, țările mici și mijlocii și țările nealiniat pot avea și au de pe acum un rol important în soluționarea problemelor internaționale. Partidul și statul nostru nu văd nici un dezacord între lărgirea sferei de cooperare economică, științifică, culturală între state — ca o caracteristică a realității internaționale contemporane — și respectarea strictă a independenței și suveranității. Dimpotrivă, în doctrina politică românească se apreciază că întregul proces de elaborare și dirijare a politicii interne și externe dintr-o țară sau alta trebuie să fie un drept și o datorie a statului respectiv, o notă proprie a esenței politicii pe care o urmează fiecare țară, fiecare națiune, fiecare stat. România militează pentru apărarea responsabilității fundamentale a fiecărui stat de a realiza dezvoltarea economică, socială și culturală a poporului său fără nici un amestec extern.

În legătură cu statornicirea principiilor de drept internațional, tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza că acestea nu pot face obiectul nici unui fel de tranzacții, că deosebirile de orînduiri sociale sau identitatea de orînduiri sociale nu pot să pună în discuție aceste principii. Dimpotrivă, tocmai pentru afirmarea atît a unei colaborări rodnice între statele cu aceeași orînduire socială și ideologică sau între statele cu orînduiri sociale deosebite este necesară aplicarea în viață a acestor principii.

Dealtfel, în documente de autoritate ale forumurilor internaționale, suveranitatea este nu numai recunoscută, dar și expres promovată. În acest sens, în *Declarația asupra principiilor de drept internațional privind relațiile prietenești și cooperarea dintre state*, adoptată încă în 1970 de Adunarea Generală a O.N.U., se prevede între altele, că „toate statele se bucură de egalitate suverană. Ele au drepturi și obligații egale și sînt membre egale ale comunității internaționale, indiferent de deosebirile de ordin economic, social, politic sau de altă natură” Ca elemente esențiale ale suveranității statelor, în același document, se menționează: a. statele sînt egale din punct de vedere juridic; b. fiecare stat se bucură de drepturile inerente deplinei suveranități; c. fiecare stat are obligația de a respecta personalitatea altor state; d. integritatea teritorială și independența politică a statului sînt inviolabile; e. fiecare stat are dreptul de a alege și dezvolta, în mod liber, sistemul său politic, social-economic și cultural.

dența și suveranitatea, concepte politice contemporane, București, Edit. politică, 1977; Mircea Malița, *Afirmarea suveranității și egalității în lumina unei noi ordini economice internaționale*, în: „Revista economică”, nr. 18/1977, p. 14—16; Alexandru Porțeanu, *Mișcarea socialistă și problemele independenței, suveranității și unității naționale* (I), în: „Revista de istorie”, nr. 4, 1977.

În aceeași ordine de idei, în *Carta drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor* se subliniază că fiecare stat are dreptul și va exercita liber deplina suveranitate permanentă, inclusiv posesia, folosința și dispoziția asupra tuturor bogățiilor sale, resurselor naționale și activităților economice.

În *Declarația* privind principiile care guvernează relațiile dintre statele participante adoptată la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, inclusă în Actul final al Conferinței de la Helsinki, apare principiul distinct conform căruia statele participante sînt obligate să-și respecte reciproc suveranitatea și independența politică.

Suveranitatea este, fără îndoială, un concept pendinte atît de știința politică, în sens larg, cît și de teoria relațiilor internaționale ca aspect intrinsec al științei politice. În acest context, doctrina suveranității și, cu atît mai mult, cea marxist-leninistă este chemată la o abordare mult mai riguroasă, mai completă. Or, se pare că în acest domeniu practica sau practicile care implică mediat sau direct suveranitatea au luat-o înaintea teoriei. Sau, cum ne-am străduit să evidențiem, fie și pe scurt în prezentul studiu, unele teorii cu pretenții de dezvoltare doctrinară a suveranității o denaturează mai mult sau mai puțin conștient, mai mult sau mai puțin deliberat.

Ce trebuie să recunoaștem deschis este că doctrinarii din țările socialiste au de descifrat încă multe aspecte și raporturi ale teoriei relațiilor internaționale din punctul de vedere al concepției materialist-istorice. Și că așa, și numai așa, cu timpul vom putea impune o teorie, o concepție, o metodologie proprie asupra relațiilor internaționale. Dar, teoria trebuie să fie în strînsă concordanță cu politica internațională, cu spiritul negocierilor, al derulării întregului sistem al conlucrării, cooperării și colaborării între state și națiuni. Or, tocmai în activitatea și contribuția practică și teoretică desfășurate de partidul și statul nostru, ni se oferă un exemplu de contribuție creatoare la tezaurul faptic și spiritual al întregii constelații în domeniul relațiilor internaționale, și, implicit, în teoria suveranității ca atribut inalienabil al statelor, al națiunilor.

Relevînd faptul că „forțele reacționare își manifestă în mod evident îngrijorarea și teama față de profundele procese innoitoare ce se petrec în lumea contemporană, de progresele popoarelor ce edifică noua orînduire socială, de relațiile internaționale de tip nou” tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza că „forțele retrograde, dorind să oprească uriașul proces revoluționar al lumii contemporane, își îndreaptă atacul principal împotriva politicii de independență și suveranitate națională a popoarelor. În acest scop, ele încearcă să acrediteze teza că națiunea, independența națională sînt categorii sociale perimate ce nu mai corespund actualului stadiu al dezvoltării istorice, că omenirea a intrat în epoca companiilor, a diferitelor organisme supranaționale”²¹. În același context sînt dezvăluite metodele, mai mult sau mai puțin moderne, prin care fie se face invitația de a renunța la suveranitate într-o manieră nihilistă generală, fie se sugerează renunțarea doar la o parte din suveranitate. Indiferent însă de numele teoriei,

²¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 12, București, Edit. politică, 1976, p. 606.

de „fundamentarea” ei teoretică, filozofică, sau economică, concepția sau practica folosită pentru a ciunti sau înlătura total suveranitatea și independența națiunilor sînt respinse de un număr tot mai însemnat de țări, de grupări și personalități politice. Cu profunzimea-i cunoscută în penetrarea proceselor social-politice contemporane, a principalelor tendințe și orientări, tovarășul Nicolae Ceaușescu afirmă: „Nu putem trece însă cu vederea că în ultimul timp rolul națiunii, principiile independenței și suveranității naționale sînt subapreciate, sau chiar negate, și de pe poziții marxist-leniniste. Invocînd concepția marxist-leninistă, internaționalismul proletar, unii filozofi, teoreticieni încearcă să demonstreze că națiunea și-a încheiat misiunea istorică și că în socialism ea nu mai are nici o perspectivă, că politica de apărare a independenței naționale constituie o încălcare a marxism-leninismului, o alunecare pe pozițiile naționalismului burghez, că afirmarea principiilor egalității și independenței reprezintă principalul pericol în lupta revoluționară, antiimperialistă. Ei susțin, nici mai mult, nici mai puțin, că apărarea independenței naționale, afirmarea statelor independente sînt manifestări incompatibile cu internaționalismul revoluționar, cu spiritul solidarității în lupta împotriva dominației, pentru progres social”²³.

În *Programul Partidului Comunist Român*, făcîndu-se o profundă analiză a procesului revoluționar contemporan, a conținutului epocii noastre, a relațiilor internaționale, se precizează că România socialistă va milita cu consecvență pentru o largă cooperare independentă și suverană cu toate statele lumii, că ea va pune și mai departe un deosebit accent pe relațiile ei cu statele socialiste, membre sau nemembre ale C.A.E.R., membre sau nemembre ale Tratatului de la Varșovia, va lărgi continuu relațiile sale multilaterale cu statele în curs de dezvoltare, va continua să extindă cooperarea sa cu statele capitaliste dezvoltate. Privitor la relațiile economice cu statele socialiste, în *Program* se menționează: „Relațiile economice și de cooperare dintre țările socialiste trebuie să fie un exemplu de raporturi echitabile între state libere și suverane, exercitînd o puternică influență internațională, contribuind la creșterea prestigiului și forței de atracție a socialismului în lume”²⁴. Iar în legătură cu țările în curs de dezvoltare, în *Program* se afirmă: „În etapa următoare România va amplifica și diversifica în continuare relațiile economice cu țările în curs de dezvoltare, cu toate țările care acționează pentru dezvoltarea economico-socială independentă. Se vor extinde formele noi, reciproc avantajoase, de cooperare în producție cu aceste țări, inclusiv formarea de societăți și întreprinderi mixte”²⁵. După ce se reafirmă concluzia potrivit căreia: „Pornind de la necesitatea participării active la diviziunea internațională a muncii și de la principiile coexistenței pașnice între statele cu orînduiri sociale diferite, România va promova consecvent o politică de extindere a relațiilor economice cu toate țările, inclusiv cu cele capitaliste dezvoltate”.

²³ *Ibid.*, p. 607.

²⁴ *Programul Partidului Comunist Român de sădire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înalțare a României spre comunism*, București, Edit. politică, 1975, p. 176-177.

²⁵ *Ibid.*, p. 177.

tate"²⁶, în *Program* se subliniază încă odată că : „La baza relațiilor economice externe ale României vor sta principiile deplinei egalități în drepturi, avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne, respectului riguros al independenței și suveranității fiecărui stat”²⁷.

Este știut că România socialistă se manifestă ca un membru activ în cadrul C.A.E.R. aducindu-și o contribuție de preț la întărirea și consolidarea forței socialismului, pentru promovarea largă a relațiilor economice, tehnico-științifice și culturale cu toate statele socialiste. Tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza în expunerea sa din 3 august 1978 rostită în fața activului central de partid și de stat : „Ne pronunțăm și acționăm pentru intensificarea colaborării și cooperării între țările membre ale C.A.E.R., pe baza egalității în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, interesului fiecărei părți și avantajului reciproc, în scopul apropiării și egalizării nivelului lor de dezvoltare, accelerării mersului înainte pe calea socialismului și comunismului. În același timp, România acționează susținut pentru promovarea largă a relațiilor economice, tehnico-științifice și culturale cu toate țările socialiste”²⁸.

În documentele celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român s-a insistat anume pe politica consecvent revoluționară, constructivă și umanistă a țării noastre, politică ce va trebui să fie „bazată pe respectul independenței și suveranității naționale, pe colaborare egală, reciproc avantajoasă între state”²⁹.

Trăgându-se concluziile corespunzătoare din schimbările care au avut loc, din noul raport de forțe pe plan mondial, este necesar să se asigure participarea tuturor statelor la soluționarea marilor probleme internaționale. Incontestabil, astăzi nici o problemă nu se poate rezolva decât cu participarea tuturor națiunilor interesate. Astăzi este mai mult ca oricând necesar ca țările care au pășit pe calea dezvoltării independente, statele mici și mijlocii să acționeze și mai unite pentru a putea exercita un rol sporit în viața internațională. Este limpede că orice încălcare a principiilor de egalitate și suveranitate, orice amestec în treburile interne ale altor state, și îndeosebi ale țărilor mici și mijlocii, vor fi considerate drept acte îndreptate împotriva păcii și umanității și, în consecință, se impune recunoașterea dreptului sacru al tuturor țărilor la libertate și suveranitate, dreptul lor legitim de a se apăra cu toate mijloacele, inclusiv cele militare, împotriva oricăror încălcări ale acestui drept. A devenit un imperativ al zilelor noastre ca toate statele și în primul rând cele mari, să declare că vor renunța la forță și la amenințarea cu forță împotriva altor state, inclusiv la folosirea armelor nucleare și a rachetelor. Adoptarea în comun sau separat a unor asemenea declarații ar trebui să constituie criteriul de atașament pentru principiile egalității în drepturi, pentru cauza colaborării între state și instaurării păcii în lume.

²⁶ *Ibid.*, p. 178.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 16, București, Edit. politică, 1979, p. 517.

²⁹ Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, București, Edit. politică, 1979, p. 94.

Aceasta este convingerea fermă a partidului nostru, a României socialiste, sintetizată clar de tovarăşul Nicolae Ceauşescu care afirma: „Trebuie să se înţeleagă bine că politica de destindere presupune respectul independenţei fiecărui popor, neamestecul în treburile interne ale altor state, al dreptului popoarelor de a-şi cuceri şi consolida independenţa naţională, de a realiza transformările revoluţionare, sociale pe care le doreşte. Nimeni nu poate pretinde să oprească popoarele de a lupta pentru cucerirea independenţei, pentru transformarea revoluţionară a societăţii. Este evident că trebuie respins cu fermitate orice amestec — sub o formă sau alta, dar în primul rînd pe cale militară — cu scopul de a împiedica desfăşurarea luptei de eliberare naţională, economică şi socială a popoarelor”³³.

³³ Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 19, Bucureşti, Edit. politică, 1980, p. 510-511.